

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

121. An non restituens ex opinione probabili, si condemnetur à iudice restituere sub excommunicatione, illam incurrat? Et quid est dicendum, quando opinio in favorem rei excommunicati est ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

Et ejus absolutione. Resol. CXX.

77

etiam in favorem ipsius excommunicati, quod colligitur ex cap. cum illorum de sent. excomm. cap. significasti de eo qui duxit in matrimonium, cap. inter dilectos de donation. cap. de pen. in 6. Ratio est manifesta, quia annullatio irritatioque contractus utpote odiosa inducenda non est absque manifesto textu & ratione. Nullus est textus, ex quo hæc irritatio colligi possit. Nam esto legibus Ecclesiasticis interdicantur contractus cum excommunicato, non tamen irritantur. Non enim quidquid contra legem fit pro infecto habendum est, alias contractus non solum in favorem excommunicati, sed etiam in favorem aliorum non excommunicatorum irritus esset; siquidem ipsis etiam non excommunicatis indicta est cum excommunicato vitando communio.

14. Et ita docet Hurtadus de excomm. d. 9. dist. 1. n. 5. Coninch. de sacram. disp. 54. dub. 12. n. 119. Sayrus; de cens. l. 2. c. 9. num. 11. & alij. Hinc fit, validam esse venditionem, emptionem, locationem ab excommunicato factam, ut colligitur ex cap. si verò de sent. excomm. & cap. quoniam multos n. 9. 3. Item validam esse donationem tum ab excommunicato, tum ipsi excommunicato factam, cap. inter dilectos, de donationibus.

15. Ita docet Vasquez, de excomm. dub. 8. Bonacina; de cens. disp. 2. q. 2. punct. 5. num. 1. & alij ubi supra, licet Sayrus hoc admitat num. 13. ut doctrina superius adducta procedat in contractibus nomine proprio celebratis, secus verò in iis, qui auctoritate publica, & ratione publici officij celebrantur, vti sunt contractus alienationis & venditionis facti à prelato excommunicato, a tutore, & curatore, & similibus circa res pupilli, & minoris.

16. At ego adhæreo sententia Patris Sanchez; in summa, tom. 2. lib. 5. c. 4. n. 8. & Suarez, de cens. disp. 16. sect. 8. assertentium, prædictos contractus validos ob rationem sæpè dictam, quia nullibi irritantur, & irritatio absque firmo fundamento inducenda non est.

RESOL. CXX.

An validi sint contractus, quia ab excommunicato fiunt. Ex part. 5. tr. 9. Ref. 128.

§. i. Respondeo esse illicitos, nec ratione illorum datur ipsis actio in foro exteriori durante excommunicatione; sed difficultas est an sint invalidi? Et negativè respondeo. Probatur ex cap. felicis, §. de penis in 6. ubi excommunicato absoluto conceditur repetitio debitorum, quæ contracta fuerant de postmodum acquisitis; non fuisset autem locus repetitioni debiti, nisi contractus tempore excommunicationis facti essent validi.

2. Probatur secundo inductione, & exemplis contractuum, qui non obstante excommunicatione, validi esse admittuntur. Matrimonij, capite significasti, de eo qui duxit, &c. Professionis in Religione, juxta Abbatem capite cum illorum, de sententia excomm. Donationis factæ ab excommunicato, capite inter dilectos, de donationibus. Nec refert quod contractus isti sint prohibiti, multa enim fieri prohibentur, quæ facta tenent, ubi scilicet intercedit sola simplex prohibitio, & nulla facti irritatio, & ita res se habet in proposito, quia nusquam generatim leguntur irritari ejusmodi contractus, sed specialiter in hæreticis, & schismaticis, cap. excommunicamus, 1. de hæreticis, §. credentes.

3. Notandum tamen ex tribus causis fieri posse ut contractus ab excommunicato initij, nulli sint. Primum si sint initij virtute rescripti suppletis conditionibus.

Tom. 1.

tionem aliquam ad valorem ejus requisitam, nam juxta caput 1. de rescriptis in 6. rescriptum impetratum ab excommunicato super alio quam articulo excommunicationis, vel appellationis, nullum est. Secundò si sint initij ab eo ut à persona publica, & ut à Ministris per potestatem quam habet ex vi suumuneris, vel beneficij. Ratio est ex defectu jurisdictionis ad contrahendum, quæ per excommunicationem suspensa est. Tertio si in contractu fiat promissio de alio contractu excommunicatione durante faciendò. Nam talis promissio, utpote de re illicita, nulla est, & ita docet Filliucius, tom. 1. tract. 12. cap. 9. num. 200. & segg. Mercerus, de Sacram. in 3. part. quæst. 21. dub. 13. Covarr. in cap. alma mater, part. 1. §. 1. num. 9. & alij communiter.

RESOL. CXXI.

An non restituens ex opinione probabili, si condemnatur à iudice restituere sub excommunicatione, illam incurrat?

Et quid est dicendum, quando opinio in favorem rei excommunicati est probabilior? Ex part. 5. tract. 9. Resolut. 72.

§. i. Respondeo affirmativè cum Avila, de cens. p. 2. cap. 6. disputat. 1. dubit. 2. concl. 2. ubi sic ait. Quando causa est dubia ex utraque parte, si feratur excommunicatio in favorem unius partis, ligat in conscientia; verbi gratia Petrus & Ioannes litigant super fundum, & Advocati insignes pro utraque parte dicunt iustitiam esse pro sua parte, iudex præcipit Petro sub excommunicatione lata sententia quod intra certum terminum tradat fundum Ioanni, tenetur obedire sub excommunicatione in foro exteriori, & etiam in interiori, si non appeller, vel querat alia remedia juris, & si celebrat post talem excommunicationem, erit irregularis, quantumcumque sui Advocati dicant talem sententiam esse iustam, & probatur. Iudex habet jus ad determinandum unam, vel alteram partem, provt judicaverit esse conforme iuri; ergo ejus sententia est iusta, & per consequens illi est obediendum. Et ita hanc sententiam tenet etiam Ioannes Sancius, disp. 48. num. 33. & ante omnes Soto, in 4. dist. 21. q. 1. art. 5.

2. Nota tamen quod Avila, loco citato intelligit hanc doctrinam esse veram, quando iustitia causa esset dubia quantum ad jus, quia ex utraque parte habet rationes & opiniones probabiles; at verò quando esset dubia quantum ad factum, & iudex reputans esse iustam, ex falsa præsumptione ferret sententiam excommunicationis contra Petrum, licet durante hoc dubio Petrus se gerere debeat ut excommunicatus in publico, & in secreto, tamen si in rei veritate causa non fuit, iusta excommunicatio in rei veritate erit nulla, & non ligabit in conscientia. Ita videtur tenere Soto loco citato, & Medin. C. de rescript. 3. causa 7. vers. quando autem qui docent, quod quando sententia est declarativa, licet sit lata secundum iura & allegata, & probata, non reddit securum in conscientia cum, in cuius favorem lata est, si innititur falsa probationi, vel præsumptioni, quia talis sententia non auferit directum dominium, nec alteri accrescit jus; unde si postea constet de veritate, non est habendus pro excommunicato, quamvis antea peccaverit mortaliter non obediendo, quia in dubio tenebatur patere.

3. Sed quid dicendum quando opinio in favorem Rei excommunicati est probabilior? Bonacina de cens. disp. 1. q. 1. punct. 10. num. 11. docet, quod quando

G 3

pro

Sup. in ref. i.
not. praefer-
ritur.

probabilior est sententia affirmans causam, propter quam lata est censura, esse invalidam; valde probabiliter sustineri potest subditos non ligari censura. Ita ille, qui citat Suarez, sed de hoc supra dictum est.

RÉSOL. CXXII.

An excommunicatio lata contra aliquos, quorum unusquisque tamen minimam quantitatem furati sunt, sit valida?

Et an in tali casu, si unusquisque non restituat suam partem, quamvis minimam, an peccet mortaliter, & ex eo incurrat in praedictam excommunicationem? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 54.

§. 1. **A**ffirmative respondeo, & idem docet Moscola in summa, tr. 6. cap. 5. num. 7. ubi sic ait: [Quando se pone censura contra los que hurtando cada vno vna pequeña cantidad sin saber vnos de otros, hurtan toda la vna de vna vna, atento que el pecado de cada vno fue venial; ay controversia entre los autores, como puede la excomunion mayor ligar a cada vno: facil es de entender considerando la restitucion que cada vno deve hazer, porque aunque el hurto es venial, luego que viene a su peticia el notable daño que al dueño se le ha hecho por su hurto, y los demas, a de restituír su parte so pena de pecado mortal, y la descomunion cae sobre este pecado mortal, y la contumacia de no querer restituír.] Ita ille, & communiter DD.

RÉSOL. CXXIII.

An detur parvitas materiae in excommunicatione Papali, contra extrahentes libros à Bibliotheca communi?

Et quid est dicendum, si aliquis extraheret extra Bibliothecam librum magni valoris per tres, vel quatuor passus, an excommunicetur ab excommunicatione ratione parvitas materiae?

Et an possit intra dictum spatium permanendo, illum per multum tempus legere? Ex part. 10. tract. 11. & Misc. 1. Ref. 29.

§. 1. **D**ari parvitas materiae excusantem à censura docet Pater Pellizarius, in Man. Regul. tom. 2. tr. 7. c. 2. sect. 3. n. 231. Cum autem (ait ipse) Concilium Tridentinum, sess. 25. c. 3. de Reformatione, statuatur huiusmodi excommunicationes debere fieri solum ob rem non vulgarem, & Lessius lib. 2. c. 12. n. 31. hinc dicat: Non facile excusaverim eos, qui pro 3. aut 4. florenis excommunicantur: constat iudicio Lessij, parvitas materiae in nostro casu dari in libris non excedentibus valorem 3. aut 4. florenorum, & quidem grandiorum. Ita ille. Addit tamen, subesse huic excommunicationi illum, qui successively extrahit alios, & alios libros, salva tamen singulis vicibus parvitate materiae: si perveniat ad materiam notabilem: idque etsi singulis vicibus non habeat intentionem continuandi illas extractiones. Quia ad incurrendam hanc censuram non requiritur talis intentio: sed sufficit praevio notabilis damni, & cum sic obiectum ex continuatione materiae evadat mortale, & de tali obiecto constat Ecclesiae: datur sufficiens materia ad incurrendam hanc censuram. Secus dicendum, si successively extrahat libros, salva singulis vicibus parvitate materiae, sed pluries id faciat, ita tamen ut non extrahat librum posteriorem, nisi priorem antea extractum bibliothecae restituat:

idque etsi intentionem habeat continuandi talem extractionem. Moveor, quod sic adest semper materiae parvitas, excusans à censura, & alioqui intentio continuandi modo dicto extractionem impertinenter se habet ad illam censuram incurrendam; ut iam ostensum est. Hucusque Pellizarius.

2. Sed quid dicendum, si aliquis extraheret extra bibliothecam librum magni valoris, per tres, vel quatuor passus, an excusaretur ab excommunicatione, ratione parvitas materiae? Et probabiliter affirmative respondeo: nam Naldus, verb. Clausura num. 2. & Grassius, de cas. reservat. cap. 5. n. 45. excusant mortalem ratione parvitas materiae, quae extra portam reg. clausurae exiret ad unum, vel duos palmos: quorum sententiam tanquam probabilem admittit etiam Pellizarius, de Monialibus cap. 5. sect. 1. n. 19. Ergo & in nostro casu, extrahentem per tres, vel quatuor passus librum è bibliotheca, non peccare mortaliter ratione parvitas materiae, dicendum est. Et cum sit magis considerabilis egressus è clausura, quam extractio librorum è bibliotheca, dixi non duos passus, sed quatuor constituere in nostro casu parvitas materiae ab incurfione censurae excusantem.

3. Sed quid dicendum, si potest infra tres, vel quatuor passus extrahere librum è bibliotheca, an possit etiam intra dictum spatium permanendo, illum per multum tempus legere? Respondeo affirmative, quia ratione parvitas materiae videtur mortaliter idem esse, ac si illum legeret intra bibliothecam. Sed haec omnia dicta esse volo salvo meliori iudicio, & an probabiliter, iudicent alij.

RESOLUTIO CXXIV.

An quis non incidat in excommunicationem ratione parvitas materiae?

Idem dicendum est de casibus reservatis, ut scilicet gratia, modicitas rei subtrahat in Ecclesia excusatur à mortali, ita etiam à reservatione.

Et extra alios casus pro colloquentibus cum Monialibus tandem quaeritur, quod tempus dicatur breve, ut cum illis colloquentes non incidant in excommunicationem? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 69.

§. 1. **R**espondeo affirmative, & ita docet Grassius in decis. part. 1. lib. 4. cap. 8. num. 5. sic asserit: Si excommunicantur colloquentes cum monialibus, non comprehenditur, qui transiendo Monialem saluaret, vel parum cum ea loqueretur. Idem docet Finellius, de cas. reservat. cap. 5. num. 10. ubi sic asserit: Si paucis alloquaris Monialem, vel transiens illam salutes, aut salutatus respondeas, si de statu ejus ipsam interroges, si interrogatus respondeas, non incidis in excommunicationem propterea. Ita ille. Sed difficultas est in isto exemplo de excommunicatione contra colloquentes cum Monialibus, quod tempus dicatur breve, ut cum illis colloquentes non incidant in excommunicationem. Aliqui tenent esse quadrantem horae, quod mihi non placet: sed si quis per spatium unius miserere cum illis loqueretur, puto ratione parvitas materiae in dictam excommunicationem non incidere.

2. Idem quod dictum est de excommunicatione, Supra dicendum est de casibus reservatis, & si verbi gratia, modicitas rei subtrahat in Ecclesia excusatur à mortali, sic etiam excusabit à reservatione.